

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Cognitio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

curreret, signare posset, ne e memoria laboretur. Vicinus etiam lecto erat paries cera illius, cui si quid in tenebris occurrisset, inscriberet. *Agardus in Vita Caroli, & Henricus Ephoridensis.*

Carolus V. Imp. antequam quicumque aggrediretur, diu multumque prius deliberebat, in publicum non prodibat, neminem ad se intro mittebat, sepe quin etiam morbum simulabat. Quo ipso effecto, ut non prius eius consilia deprehenderentur, quam in opus deducta essent, *Theat. viti.*

§ SCRIPTORES.

De apprehensione scripsit *Albertus Magnus*. De animo & cogitatione agit *Lucretius lib. 4.* De cogitandi ratione, *Brufonius lib. 2. c. 15.* cur in cogitatione profundiore somnus obrepat, ostendit *Celivus Rhodiginus lib. 6. c. 3.* Sæpe altero cogitante idem cogitat aliter. *Marfil. Fich. 4. 38.* De primis motibus & de consensu, *Gerfon. 2.* Cur, quomodocumque voluerimus, statim cogitamus, *Lucre. lib. 4.* De cogitatione etiam, *Lumen animæ, parte 2. c. 33.* *Vincen. Belua. 3. 12.* *Idem de consideratione T. 1. 3. 37.* De cogitationibus, *Esem: Jacob. Carthus. Erford.*

Vide Animus, Contemplatio, Consideratio, Mens, Ratio.

Cognitio.

§ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

COGNITIO, *γινωσκω, scire, & γινωσκω, scire, cognitor dicitur. Proprie autem cognitor dicitur, qui litem alterius suscipit coram ab eo, cui datus est, sicut procurator, qui absentis nomine author sit. Cognitor a cognosco venit: unde etiam recognosco, quod est opus compositum emendandi, aut limandi, aut reprehendendi causa revidendo. Actus vero ipse recognitio dicitur.*

§ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Cognitio Dei super omnes.

Homō enim videt ea, quæ patent: Deus autem intuetur cor. *i. Reg. 16.*

Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat: *Job. 31.*

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. *Prou. 15.*

Infernus & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum? *ibid.*

Omnes vitæ hominum patent oculis eius, spirituum ponderator est Dominus. *16.*

Non preterit Dominum omnis cogitatus: & non abscondit se ab eo vllus sermo. *Ecl. 42.*

Bonos singulariter.

Et respexit Dominus filios Israël, & cognouit eos. *Exod. 2.*

Quoniam nouit Dominus viam iustorum. *Psal. 1.*

Priusquam te formarem in vtero, noui te. *Jer. 1.*

Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognouit Dominus qui sunt sui. *2. Tim. 2.*

Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. *Hebr. 4.*

Malos non agnoscit.

Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine: Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: discedite a me omnes; qui operamini iniquitatem. *Matth. 7.*

Amen dico vobis, nescio vos. *25.*

Si quis autem ignorat, ignorabitur. *1. Cor. 14.*

Firmius exigitur.

Cognosceatur Dominus iudicia faciens. Conuertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliuiscuntur Deum. *Psal. 109. 9.*

Vacate & videte, quoniam ego sum Deus. *45.*

Deus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum. *32.*

Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientiâ Dei. *Sap. 15.*

Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini, Israël autem me non cognouit, & populus meus non intelligit. *Esa. 1.*

Quia stultus populus meus me non cognouit: filii insipientes sunt, & vecordes. *Jer. 4.*

Confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. *9.*

Non gloriatur sapiens in sapientiâ suâ, & non gloriatur fortis in fortitudine suâ, & non gloriatur diues in diuitiis suis: sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me: quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium & iustitiam in terra. *ibidem.*

Misericordiam volui, & non sacrificium: scientiam Dei plus quam holocausta. *Osee 6.*

Reuelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei non tenuerunt, quia quod norum est Dei, manifestum est in illis: manifestauit Rom. 1.

Multipliciter acquiritur, scilicet diuina illius.

Qui dixerunt Deo, recede a nobis, scientes nos nolimus. *Job. 21.*

Multi dicunt, quis offendit nobis bona? Significat lumen vultus tui Domine. *Psal. 4.*

Propter hoc sciet populus meus nomen meum, ego ipse, qui loquebar, ecce adsum. *Isa. 52.*

Confitebor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia tu es à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea parvulis, & ait filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi qui genuit filium, nisi pater. *Matth. 11.*

Nemo venit ad me, nisi pater meus, qui misit me. Non quia patrem vidit, quæquam nisi, quia a Deo trem. *Ioan. 6.*

Et scimus, quoniam filius Dei venit, & dedit nobis gloriamus, & simus in vero filio eius. Hic verus Dominus. *Ioan. 5.*

Creaturarum consideratio.

Nimirum interrogamenta, & docebunt te, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respondebunt tibi, & rifices maris. Quis ignorat, quod omnia hæc mandata sunt. *Job. 11.*

Cæli enarrant gloriam Dei. *Psal. 18.*

Vani sunt omnes homines, in quibus non est scientia, his quæ videntur bona, non poterunt intelligere, & operibus attendentes agnouerunt, quis esset artifex, speciem delectari Deos putauerunt, sciant quanto horribilior est, Speciem enim generator hæc constituit, & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quæ hæc, fortiter illi. *Sap. 3.*

A magnitudine enim speciei & creaturæ cognoscitur creator horum videri. Creauit illis scientiam operum, pleuit cor illorum. *ibid.*

Multi abscondita sunt maiora his, pauca vidimus. *Ecl. 42.*

Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi ea, quæ intellecta conspiciuntur. *Rom. 1.*

Ex parte enim cognoscimus. *1. Cor. 13.*

Scripturarum declaratio.

Scrutaminus Scripturas: quia vos putatis in illis non habere. Et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de te. Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, & non sensistis. *ibid.*

Salubriter perquiritur.

Nosse enim te consummata iustitia est, & scire iustitiam tuam radix est immortalitatis. *Sap. 15.*

Non nocent, & non occidunt in vniuerso mortales, quia repleta est terra scientia Domini, sicut aqua mare. *Esa. 11.*

Viuificabit nos post duos dies, & in die terra suscitauimus in conspectu eius, scientes, sequemurque, & non Domitum. *Osee 6.*

Hæc est autem vita æternâ: ut cognoscant te filiorum, & quem misisti, Iesum Christum. *Ioan. 17.*

Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognouit Deum non diligit, non nouit Deum, quia Deus charitas est. *1. Ioan. 4.*

Cognoscat homo differenter.

Homō videt ea, quæ patent. *1. Reg. 16.*

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri sapientis exhaurret illud. *Prou. 20.*

Vestigium cordis boni, & facile bonam difficile in labore. *Ecl. 13.*

Quis scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus eius? *1. Cor. 2.*

Cognoscat homo frequenter.

In facie prudentis luget sapientia. *Prou. 17.*

Sapientia hominis luget in vultu eius, & potentiam illius commutabit. *Ecl. 8.*

Cor hominis immutat faciem illius, siue in bono, siue in malo. *Ecl. 17.*

Ex visu cognoscitur vir, & ab occurru faciei cognoscitur. *19.*

Astutus.

Quomodo in aquis resplendet vultus profpicientia, da hominum manifesta sunt prudentibus. *Prou. 27.*

Sicut rusticario de ligno ostendit fructum illius: sic cogitatu cordis hominis. *Ecl. 27.*

Gessu.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sunt. *Prou. 20.*

Et ut homines ad sui cognitionem duceret, iubeat ut in speculo unusquisque suas actiones contempleretur, ut honestas magis ornaret, turpes vero emendaret. *Stob. sermo 21.*

SCRIPTORES.

De cognitione Dei & nostra, *Pharetra. De cognoscendo Deo & laudando, Raymondus Sebrundus in Viola animae. Nofce teipsum, ut Deum noscas, Marfil. 6.8. De sapiente & cognoscente teipsum & huius contrariis scripsit Carolus Boullus. De cognitione sui, Othmanus Mirandala. Vide proverbia. Nofce teipsum. De sui agnitione, Sermo Augustini Dathi. De cognoscendo teipsum, Stobaeus Anton. Monachus, Metella lib. 1. tit. 59. Raphael Volaterranus lib. 28. Et praedictus August. Dathus Epist. 20. Lumen animae parte 2. cap. 21. Cal. Rhodiginus l. 3. c. 7.*

Color.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Color, Graece *χρῆμα*, vel *χρῆμα*, *αἶμα*, ὅ & *χρῆματις*, coloro dicitur. Est autem color, extremitas perspicua in corpore terminato, secundum Aristotelem libro, de Sensu & sensato.

Color est motuus diaphani, secundum actum, secundum Arist. l. 2. de anima.

Color est passio corporis opaci alterativa visus de potentia ad actum.

Color est qualitas secunda, ex commixtione quatuor qualitatum primarum derelicta, alterativa visus de potentia ad actum.

Color est lux in corpore, in extremitate diaphani terminati, secundum Thom. 1. sent. dist. 17. q. 1. art. 1.

A color venit coloro verbum, & discolor diuersi coloris, & concolor eiusdem coloris. Colores praeterea apud Rhetores dicuntur orationis ornamenta, hoc est, figurae, quae a Graecis *οὐρανοῦ* dicuntur.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Color est rei perlucidus in corpore certo & terminato extremitas. *lib. de Sensu, c. 3.*

Omnis color vim habet id mouendi, quod re ipsa perlucidum est, eaque illius natura est. *lib. de Anima, c. 17. T. 67.*

Color in naturam coloris expertem cadere potest. *Ibidem T. 71.*

Color lumini, lumen aspectui continuatum est. *lib. 7. de Nat. c. 2. T. 12.*

Ex coloribus hi simplices sunt, quicunque elementorum naturam consequuntur, ignis, aqua, aeris, aquae, terrae. *lib. de Color. cap. 1.*

Niger color consequitur elementa, quoties intuemur commutantur. *Ibidem.*

Est proprium colorum munus, non simpliciter, sed ad aliquam missionem rationem habere. *lib. de color. c. 2.*

Nos nullum colorem purum spectamus, qualis plane est: sed officines permixtos, atque confusos. *lib. de Color. c. 3.*

EMBLEMA.

Andree Alciati.

EMBLEMA CXVII.

INDEX mollitia est pallus color: Stimul omnes
Hoc habuit, tumulis cum damnis inferias.
At sinceris animi, & mentis stela candida pura:
Hinc Sardon sacris linea grata Sarris:
Nos sperare docet viridis. Spes dicitur esse
In Sardi quoties irrita retro cadit.
Est cupidus flammis color, est & amantibus aptus
Et scarris, & quae spes sua certa fuit,
At ruber armatos equites exornat amictus,
Indacet & pueros: erubisse pudor.
Caruleus nautas, & qui caelestia cates
Attonit inimia religione petunt.
Vitis, sunt gulus, natuque, sellere burbis:
Qualia lignipedes stragula habere solent.
Quem cura ingentes cruciant vel zelus amoris,
Credatur hic filia non male velle tegi.
Quisquis forte sua contentus, sanctissima gessit:
Fortuna equanimis tecta quis seruat:
Viresca est natura coloribus in tingendis,
Sic alio aliud, sed sua cuique, placeant.

SCRIPTORES.

De coloribus naturis & factitiis, *Plinius lib. 35. c. 6. Et qui colores vno non inducantur, ibidem 7. De coloribus libellis, Ant. Theophrasti & Aristotelis, & apud plerisque, qui de primis scribunt. Vide etiam Problemat. a Arist. sect. 10. eius librum de coloribus ex 17. articulis. Cal. Calegarius, Plin. arch. de Placit. lib. 15. Cal. Rhodig. l. 17. c. 24. 26. c. 16.*

Collega.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

COLLEGA, a colligatione societatis, & complicitatis. *Isidor. l. 10. Etymol. l. 1. C.*

Collega apud Iuris peritos recentiores dicitur, qui tantum quali vna se colligant. At veteres ab eligendo colligunt: quasi in idem munus collectos dixerimus. Hinc vocantur, in quibus qui dent nomen eliguntur: dicitur C. 10. C. 10. *Alc. de verborum significat. l. 2. c. 10. l. 1. C.*

Collegiarum appellatione hi continentur, qui sunt in testatis. *Author. V. p. 1. ibid.*

PHILOSOPHORVM SENTENTIAE.

Francisc. Petrarch.

De stulto & temerario collega. *Dial. l. 1. c. 1.*

D O I.

Stultum habeo ac temerarium collegam. R. Est collegator, ut timeas, si ex diuerso aliquid est, ut peres, hoc est, busdam calamitatis, scilicet gloriae praebuit materiam. Terentii Varronis Amilio Paulo mortem peperit. Alii Nutii temeritas M. Furio Camillo: & Qu. Fabio Maximo rem gloriam quaeruit, nota sunt historiae. D. Est moderatus & inconstans. R. Esto tu constans & modestus. Nostri clarior eminet, quam suo admodum contrario. Cuius illud regas, quam te ille praecipit? D. Est insolentia collega. R. An tibi exidit, ut ipsi, de quo nunc diximus, Cuius militum consulari potestate, quinquies simul collegas pares vitro se submiserit? Habet hoc virtus excellens, quae suis auctoritatem, miratoribus reuerentiam ac pudorem nullo melius modo collegae insolentiam repressit, quam ac virtute. Sic efficit, ut illum tibi parem dici pudent. Minutum, & aut se sponte subiciat honestiore fustigato, cum tibi populus subiecisset, aut omnes intelligant, in nomine, rebus imparem, & quicquid bene gesserit, tunc quid fecit, illud. D. Collega mihi stultus obicit, quod quaedam per contrarium discuntur. Solent magistri discipulis incertum aliquid proponere, quod cum resertis ingenium, ad vera facilius retrahatur. Reddit magisteri hominis clarum verbum. Ante non magnum mentis Florentia ciuitas statum mutasset, quod crebro nimis facit, atque ad imam plebem frenata Republice persequitur ex insolente grege, qui diu tenuerat illam, & moechus autem inopis Mechanici humilitatem spernens. Et tu, inquit, literas noueris, neque vnquam patrios fines excellere, artificio vitam trahens, cum paribus tuis, qualiter hanc tam nobilem urbem reges? Ille autem nihil motus, Eodem inquit, est? Quid vos egeritis nullus ignorat. Siper omnium agimus, aberrare non possumus. O verbum dignum, inquit, ex ingenio proditisse. Tu nuncigitor in collegam rium tibi statuas exemplar, cui dissimilum fieri velle.

APHORISMATA.

Scipio Emilianus creatus Censor, addito collegae viro magnae quidem nobilitatis, sed vite dissolutioris, dixit, se ex maiestate Reipublicae omnia gesturum, si dedissent collegam, siue non dedissent, inueniens, tamen habere collegam censuram, quam talem collegam. *Plinius lib. 6. cap. 4. Plin. de Viris illustribus, 58. & Draconius 10 cap. 5.*

Comedere, Comeffat.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

COMEDERE, Graece *φάγω*. Nam *φαγῶ* & *ιένω*, *ιένω*, comedo dicitur. Et est cibum sumere per potestatem sumentis conuertibilem in naturam eius. *Et B. T. 1. q. 51. art. 3.*

Comessatio, Graece *καμῆσις*, vel *καμῆσις*, *καμῆσις*, comessatio dicitur. Est autem comessatio proprie cibis post certamen sumendum. Merenda cibis, qui sumitur ante certamen, & tentaculum sumitur ante prandium, quod ab Ieno verbo, de quo tentaculum. Diciturque comessatio a vicis, quos Graeci comessant, & esum supino, de edo: quoniam ante opprobrium etionem veteres in vicis habitantes ab aliis, comessantibus tabant.